

Yttrande över Ansvar och oberoende - public service i oroliga tider (SOU 2024:34)

Ku2024/00602

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har i uppdrag att verka för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö.¹ En viktig förutsättning är att förskolor, skolor och vuxenutbildningar har tillgång till läromedel och andra lärverktyg, såsom utbildningsprogram, som är tillgängliga för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning. Inte minst är utbudet av tillgängliga läromedel och andra lärverktyg inom specialskolan, som SPSM är skolhuvudman för, centralt för att eleverna inom skolformen ska kunna erbjudas en likvärdig utbildning av hög kvalitet.

SPSM vill övergripande uppmärksamma att utredningen genomgående använder begreppet ”teckenspråk”. I betänkandet specificeras inte att det är Sveriges nationella teckenspråk, svenskt teckenspråk, som åsyftas. SPSM menar att det i den fortsatta beredningen av förslagen bör ”svenskt teckenspråk” användas när det är detta som åsyftas.

5.3.9 Villkor om krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

SPSM tillstyrker utredningens förslag.

8.4.8 Stärkt kvalitet i utbudet på de nationella minoritetsspråken och teckenspråk

SPSM tillstyrker utredningens förslag och instämmer i dess bedömningar.

¹ 1 § Förordning (2011:130) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Det är viktigt att SVT:s och UR:s utbud på svenskt teckenspråk ökar. Inom specialskolan för elever som är döva eller har hörselnedsättning är tillgången till läromedel och andra lärverktyg på svenskt teckenspråk i dag bristfällig, varför UR:s och SVT:s programutbud på svenskt teckenspråk är viktigt för skolformen och används i stor utsträckning i undervisningen.

Det är angeläget att berörda grupper involveras för att säkerställa att programutbudet håller en hög kvalitet och har relevans för målgrupperna, varför SPSM delar utredningens bedömning. Det är vidare värdefullt att barnrättsperspektivet framhålls.

11.4. Tillgänglighet när public service-uppdraget blir teknikneutralt

SPSM tillstyrker utredningens förslag och instämmer i bedömningen.

19. Medelstilledningen

SPSM avstår att bedöma om utredningens förslag om medelstilledning är väl avvägt, men vill kopplat till public service-företagens ekonomiska ramar lyfta följande.

SPSM menar att det generellt behövs en större tillgång på programutbud, utbildningsmaterial, läromedel och andra lärverktyg anpassade för personer med en funktionsnedsättning. Staten, genom såväl myndigheter som public service-företagen, är i dag i många fall den enda aktör som producerar för flera av SPSM:s målgrupper. Staten har därmed ett stort ansvar för att det finns ett brett utbud som vänder sig till barn och elever med funktionsnedsättningar. Inom skolväsendet används UR:s utbildningsprogram av en stor andel av lärarna² och är en viktig tillgång inom specialskolan. Tillgången på läromedel och andra lärverktyg anpassade för barn och elever med funktionsnedsättning är dock generellt lägre än behovet. I de fall där det helt och hållet saknas måste lärarna ofta tillverka eget material, vilket är tidskrävande och medför risk för såväl kvalitets- som innehållsmässiga brister. Konsekvensen blir att elever med funktionsnedsättning inte får tillgång till de anpassade och ändamålsenliga läromedel och andra lärverktyg som de har behov av och rätt till. De får därmed sämre möjligheter att nå kunskapskraven. Det är därför av vikt att

² Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70), s. 113.

de statliga aktörer som producerar material för dessa målgrupper har möjlighet att öka utbudet, då barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning inte har samma förutsättningar att få tillgång till information eller utbildningsmaterial från kommersiella aktörer.

SPSM menar också att det är viktigt att inte överskatta och ta för givet den effektivisering som teknikutveckling kan komma att medföra kommande år, då det riskerar att få negativa konsekvenser för programutbudet. SPSM:s erfarenhet, vid exempelvis framtagandet av nya, anpassade läromedel, är att utvecklandet av ny teknik, inte minst för små målgrupper, kan vara förknippat med höga kostnader.

Sammantaget ser SPSM ett behov av en ambitionshöjning avseende det innehåll som public service-företagen tillhandahåller för personer med en funktionsnedsättning och menar att detta behöver avspeglas i medelstillelningen.

I detta ärende har enhetschefen Jessica Einarsson, enhetschefen Samantha Sylva Arvidson och samordnaren Lina Jerpö varit sakkunniga. Föredragande har varit sakkunnig Petter Ådahl. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Ulrika Ehlin och enhetschefen Nina Karnehed deltagit.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora Lindberg
Generaldirektör